

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1951
ИЮНЬ
9
СУББОТА
№ 113 (2287)
ӨРТӨЗ 20 КӨП

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

Улустар аразына тайбыңны быжыглаары дээш» деп делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле комитетте (1 арын).
Областкүсүмда: «Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агыйына дузалаар хемчеглер дугайында» ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын боттандыраар хемчеглер дугайында (1 арын).
ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ: М. Дарья. — Районнуг социалистиг чаартылгазына херэженинниң киржилгези

(2 арын).
К. Иванов. — Партия хуралын бедик деңгелге эртирери негетиниң турар (2 арын).
Академик А. Виттер. — Коммунизминиң улуг тудуулары болгаш чурттуу электрификацияны (2 арын).
Район солунарының арийнарында: Д. Рылов. — Массабиле харызааны хүн-бүрү быжыглаар болгаш калбаргы (3 арын).
Кореяда болушукуннар (4 арын).

Тарааның чайгы ажаалгазын үлегерлиг организаастаар

Колхозчу тараачынар, машина-трактор станцияларының болгаш совхозтарын ажаалдакчылары социалистиг көдээ ажыл-агыйның улам ырайгы көдөрүлүшүнү дээш партияның болгаш ажаалгазын тургускан кол сорулгалары — көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының дүжүттүнү элээн бедилериниң ниятиниң мадлының баш санының дүргөн көвүдээшкенин, база оң продукциялууну элээн өстүрерин хандыраары дээш улуг соруу киришкенин-биле демиселди турар.
Бедик дүжүт дээш демиселдин чугула үези — чакты тарылга — бо чылын бистичи обласка элээн организаастыг эрти турар. Июнь 5-ге меде-биле алырга обласкы колхозтардан 1950 жылдын июнь 5-ке дөмөйлөргө дыкка хей тараалары тараан, обласкы колхозтары чакты тарылгазын планн чедишкенин күөсеткен, оң-биле чергелештирген аш-чөмчүлүк кол культуралары — кызыл-тас эрткен чылдазындан хей кылдыр тартынган. Күзүн чакшаң тарааларның ажаалгазын эки организаастаа. Чактыг чылда болгаш хей чылда үнер сипениниң, мал чөмчери культураларының тарылгазын эрткен чылдазындан хей тартынган. Тус-тус районнарда, январь-бүрү колхозтардан бо чылын тараан тараалар дески үнүп, эки турар турарына дугайында өөрүшкүлүг меде-биле ялган турар.

оларның пок-чашпанын аштаары, көдээ ажыл-агыйның үнүштериниң хордалакчылары-биле демисел чорударын — тараалары ажаалгазын планна көргөн турар ужурулуг. Чүгө бо бүгү ажаалдарны үлегерлиг күөседери бедик дүжүттүнү чедиш алыр, бүгү улустун социалистиг чарыкына алган хүлээлгелерни күөседир арганы бээр.
Тарааларның үлегерлиг ажаалгазын хандыраары — чер-чер Советтериниң болгаш көдээ ажыл-агый органнының ажил-агый-политиктиг чугула сорулгалары болур. Тарааларны чогуур өйндө сугтары, пок үнүштерин арыглаары, оң ышкыш культуралар үнүштериниң аарыгы-биле болгаш көдээ ажыл-агый культураларының хордалакчылары-биле демиселдин бүгү аргаларын ажыл-лаары — бедик дүжүт алыр дээш чедишкенин демиселдин чугула чүүлү болур.

Социалистиг көдээ ажыл-агыйның хөгжүдээзиниң дугайында партияның болгаш ажаалгазын чактыг чакшаң салгыш салгышкынының ачызы-биле колхозтар болгаш совхозтар амгы үедө тарааларның үлегерлиг ажаалгазын чорударына бүгү-ле чугула чүүдөрдүг болуп турар.

Тарып олуртур болгаш техниктиг культураларының пок-чашпанын аштаарына, ол ышкыш чайгы чер аңдарылгазын ажаалдарына көдээниң механикаторлары улуг рольдуг болур ужурулуг. Тарааларның пок-чашпанын аштаарына болгаш чайгы чер аңдарылгазын механиканың бурнуу-биле ажылгаар дугайында савыш салыр, механикаторларның күш-ажалын чөп организаастаар, тракторист бүрүзү бодунуң хүн оонаалганы күөседирин чедиш алыр — деп сорулга МТС-териниң болгаш совхозтарның чер-чер Советтериниң болгаш көдээ ажыл-агый органнының удуртукчуларының мурнунда турар турар. Колхозтарның удуртукчуларының, көдээ коммунистерниң хүлээлгези болза, чайгы агротехниктиг хемчеглериниң планын үлегерлиг күөседери дээш социалистиг чарыкты удуртуру болур.

Тарааларны чайгы ажаалгазын бүгү-ле эр, херэжени улуг-даа, бичи-даа колхозчуларның идеяларын киржилгезин негеп турар. Колхозчуларның күш-ажалын шын организаастаары, күш-ажалды сагылга-чурумун быжыглаары дээш демисел бир дугаар чөргөшкү ужурулуг. Уруглар садтары, яслилери болгаш шолдери бар колхозтарга оларның четкилерин улам калбаргып, уруглар садтары, яслилери болгаш шолдери чок колхозтарга оларны тургузарын чедиш алыр херек. Ол болза, тарааларның пок-чашпанын аштаарына чактыг-чайгы, өске-даа хову ажаалдарына күш-ажал кылып шыдаар бүгү-ле херэжени колхозчулар идеяларын киржин арганы бээр. Тараа сугтарылгазында, оң пок-чашпанын аштаар ажаалда колхозчу бүрүзү бодунуң ажаалынын үчүстүгү билер ужурулуг.

Ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтери болгаш оларның көдээ ажыл-агый органны хожудап турар колхозтарга оңа кичээлге салыр ужурулуг. Мурнакчы болгаш ортумак колхозтарның массазының аргында хожудап турар колхозтарны эскербес болгаш мурнакчыларның денгелдиге чедир көдөрүлүг талазы-биле оларга дузалашпас чорук-биле эптешип болбас.
Социалистиг көдээ ажыл-агыйның ажил-ишчилери чакты тарылганы чедишкенин доосупшаан, хову ажаалдарының чугула болгаш харысалгалыг үезинче кирип турар. Партия болгаш совет органдарының удуртуулары-биле социалистиг көдээ ажыл-агыйның ажил-ишчилери социалистиг чарыкына үндөзлөш, көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының дүжүттүнү бедилери дээш бистичи чуртка аш-чөмү продукцияларының элбегини дээш демиселге чаа чедишкенин чедиш алырлар.

Би-хемчилер бедик дүжүт дээш демиселде

Би-Хем районнун көдээ ажыл-агый артелидериниң тараачылары келир күзүн көдээ ажыл-агый культураларында бедик дүжүт алыр дээш тарааның чайгы ажаалгазынчө эгелеп кирип, сугатты черде тарааларның сугтарылгазын чорудуп турар.
Ленин аттыг, «Искра», «Победа», «Май 1-ни» болгаш өске-даа колхозтарның ховуларында тараалар кончуг дески эки үнүп турар.
Өктө «Искра» колхозтун баштаар чери тараа сугтарылгазына колхозчу эш Туруханын баштадыр 9 кишини тус-кайлап быжыглаан. Олар 20 километр уугу дүртүгү сугтарылга бугаары

септээн болгаш тараа сугтарылгазынчө киришкен. Малиновкада Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары 500 гектар черни суг-биле хандыраар улуг буганы септеп дооскан. Бу септелгезинче колхозтунда колхозчу херэженин ажилдаан. Оларның иштинде Сарыбай, Патына, Маады Спаанай олар буга септелгезинче оңа идеялар киришкен. Колхозчулар ам тараа сугтарылгазында ажилдап турар.
Ол ышкыш өктө «Победа» колхоз Бегрээде тарааларны бир дугаар сугтарылгазын дооскан.

„Улустар аразына тайбыңны быжыглаары дээш“ деп делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле комитетте

Июнь 1-де Кремльге, Свердлов залына «Улустар аразына тайбыңны быжыглаары дээш» деп делегейниң Сталинчы шаңналы сугарылгы хой-ничи ажилдакчы, Мексиканың мичистри турган, тайбыңның херээн камгалаары болгаш быжыглаары дээш идеяларын демиселчи Эрберто Харага тывыскан. Хүндүсүнүн 2 шакта залга тайбың камгалаалының совет комитети, совет херэжениниң антифашистиг комитетиниң, совет аныктырлар антифашистиг комитетиниң болгаш профэвилелдериниң совет хой-ничи органдарының хой санын төлөөлөлөрү чымылган. Олурушканының ортунда — чурттуу алдар-сугарылгы эртемдөөниң чогаалчылары, совет уран-чүүлдүг ажаалдакчылары, Москваның бугурулгелериниң стханоччулары бар.

Эрберто Хара делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле комитеттин даргазы академик Д. В. Скобельцын, комитеттин кижигүннери А. А. Фадеев болгаш И. Г. Эренбург, тайбың камгалаалының совет комитеттин даргазы Н. С. Тихонов залга көстүп келгере, олурушканын изин-биле уткуп алган.

Делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле комитеттин доктаалын дыңдаткан соонда, комитеттин даргазы академик Скобельцын Эрберто Харага Делегейниң Сталинчы шаңналының лауреады диплому болгаш хөрөкө кадаар алдын медалды тывыскан. «Улустар аразына тайбыңны быжыглаары дээш» деп Делегейниң Сталинчы шаңналы тайбыңны камгалаары болгаш быжыглаары дээш демиселдин херээн камгалаан ачы-хаваялыг болган Эрберто Харага тывыскан деп диплому орус болгаш испан сестер-биле бизниси Делегейниң Сталинчы шаңналының лауреады деп хөрөкө кадаар алдын медалын арын талазында — тайбың-

ның улуг тук көдөрүчүзү И. В. Сталинның чуррун сиилеп кылган.
Бедик шаңнал алганы дээш Эрберто Харага байыр чедирбишаан, академик Скобельцынниң чугаалааны: «Совет Социалистиг Республикара Эвилелиниң найсылалы — Москвага Делегейниң Сталинчы шаңналын Силерге тыпсып турар чорук болза, бүгү ниятиниң тайбыңны камгалаарыңче болгаш улустар аразына өзүлүг эп-найыралды тургузарыңче уланган бүгү кижилерниң күженишкенин, оларның политиктиг үзөм-бодалы болгаш национал хамаарылгазы ылгал чокка совет улус бедилерин үзөп, изин-биле дөткөп турар деп чүвени бүгү делегейге база катеп көргүзүп турар кайгамчыктыг болушкун болур турар.

Импералистиг агрессияга удур тайбың дээш хангыч чок, шынчы демиселчи Силерниң адынар совет улуска болгаш бүгү чурттарың улустарына эки билдиргир. Январ-бүрү чурттарың демократтыг күштериниң төлөөлөлөрү бодунга хаара туткан Делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле номинет Силерге шаңнаалды тывыспышаан, тайбың камгалаалыңның шимчээшкениңиң хүрөөлөңдиге демиселдин турар ак сеткилдиг болгаш тайбыңга ынак бүгү кижилерниң нияти санал ооналын мооң-биле алередип турар.

Тайбың камгалаалының совет комитетиниң даргазы Н. С. Тихоновтун, совет чогаалчылар эвилелиниң чингине секретарины орапакчызы А. А. Сурковтун болгаш совет херэжениниң антифашистиг комитетиниң даргазының орапакчызы Э. Н. Гагаринаның лауреатка изин байыр чедирген чугааларының соонда Делегейниң Сталинчы шаңналының лауреады Эрберто Хара хары сөс чугаалаан, олурушканын оң сөзүн изин-биле уткуп хүлээп алган.

(СӨТА).

ВКП(б)-ниң Тамбов обкомунуң бюрору Каменскиниң трактористериниң эгелекчи саналың дугайында

ТАМБОВ. Облуста муриякчы Каменская МТС-тин механикаторжулары трактористерни тус-тус чаңгыстап белеткээр дугайында санал үндүргөннөр. Муриякчы бригаданың трактористери Н. Нови ков, Д. Курсаев, А. Каменская, П. Спириков болгаш А. Ушаков чоонку дерт алланың дүртүгүндө прицептерини чаңгыстап өөредип деп хүлээгеннөр. Ол санаалды өске бригадаларың трактористери деткээннөр. Маңаа сентябрь 1-ге чедир дугуйлуг машинаның 52 башкарыкчылары белеткенинчө, турар.

Ам баштайгы өөредилгелерин эртирген.

ВКП(б)-ниң Тамбов обкому чаңгыстап өөредип өзү-биле трактористер белеткээр дугайында Каменскаяның механикаторларының эгелекчи саналы хүлээп алган. Бюронун шиттиринде демделгези болза, бо арга механизация шимчээшкени трактористерни белеткээр-биле чергелештир ийи сменага үзүкчүл чок ажилдаар арганы бээр болгаш машинаны күш-ажал бугурунчүлүгү улугтыраар.

(СӨТА).

Куйбышевтин суг белдиринде суг адааның чер ажилдары

КУЙБЫШЕВ. Куйбышевтин суг күжү-биле ажилдаар электри станциязының тудушукун районунда суг адааның чер ажилдары калбарып турар. Довурак узар машиналар суг күжү-биле ажилдаар электри станциязының турар черинде хеминг дүвүн оңгарлап турар. «Волжская-19» деп довурак узар машинаның командазы стаханочу элечке туруп алгаш, дүн-хүн иштинде 4.209 кубометр довуракты узуп үндүргештин дыкка улуг бугурунчүлүгү ажаалды чедиш алыр. Бир хонгаңда

«Волжской — 22» деп команда суг иштинден 4.363 кубометр довуракты узуп алгаш, демги команданы эрткен, ол болза, хүлээлгеден 1.513 кубометр хей болуп турар.
Станция турар черден 113 муң кубометр довуракты узуп төккөн. Июньнун төнчүзүңге чедир довурак узар машиналар 350 муң кубометр довуракты көдөрүп үндүрер болгаш ол черни 6 метр ханыладыр.

(СӨТА).

ОБЛАСТКҮСҮМДА

„Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агыйына дузалаар хемчеглер дугайында“ ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын боттандыраар хемчеглер дугайында

Областың ажылчы чоннары ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң «Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агыйына дузалаар хемчеглер дугайында» доктаалын большевик партияга болгаш совет чазакка канчаар-даа сактоо ханы ынакшылы-биле хүлээп алган. Ол доктаал-биле 1951 жылда 1500 колхозчу өрөгелерин сууржуң амыдырайга шилчидер болгаш чуртталга бажынары турдарына дедир эгизинче 500 муң рублдин, узуу хуусаалыг 700 муң рублдин чээлдерин чөшкөзөөн болгаш 125 муң кубометр ышты өртеп чокка халас берген. Ол ышкыш машина-трактор станцияларының тудуунга болгаш техниктиг чөпсөлгөшкенин хой-хөй санын ашк-хөрөгилерни, база дериглерни тускайлаан.

лаарының шыңгы контролон тургузарын көдээ ажыл-агый бажызының даргазы эш Евдокимовка болгаш райкүсүмнарның даргаларына сүмелээ.
Сууржуң амыдыралче шилчи турар чонуг колхозтарны, ол ышкыш бодунуң ажил-агый составына сууржуң амыдыралче шилчи турар көшчүлөрүн хилчээп ап турар колхозтарны (күлээп алган ажил-агыйларның санының талазы-биле санатышп турар олча-ажык үндүрүңүң түңүңү 50 хуузу айткан колхозтарның хуваашпас фондзу болдураар) олча-ажык үндүрүңүң төлөөринден үш чыл хуусаанын иштинде 1951-чылдан эгелээш хостаарың; 1951 чылдын январь бирөгөгө чедир төлөтүмзүн олча-ажык үндүрүңүң болгаш ыявалга төлөвилгирг страховени колхозтарындан үндүр бижириниң обласкы саң кылдыңгизге (эш Каплуновка) дааскан.

Бистичи обласка көөп ажилдаарыңды көдээ ажыл-агыйның дээш эртемниң оңон тусай эртемниглерин чорудуп бээр. Коллективтиг ажил-агыйларын экономиказын быжыглаар сорулга-биле чедир төлөтүмзүн күрөө дужаалгазын талазы-биле 81.205 тонна тарааны, 49.2 тонна элти, 4.3 тонна дүктү колхозтардан үндүр бижир болгаш оны ажай колхозтарның олча-ажык үндүрүңүң база күрөө страховамезиниң төлөвилгирг болгаш хуусаазы эртен чээлдерге улуг чигелдерни тывыскан.

Эрткен чылда күрөөне ыявалга дужаарыңга болгаш МТС-териниң колхозтар ажилдааны дээш төлөвилгирг бээр чедир төлөвези 81.205 центнер тарааны ол ышкыш күрөөне чедир төлөвези күрөө дужаалгазына кирер 492 центнер элти, 43 центнер дүктү колхозтардан болгаш хуу ажил-агыйлардан үндүр бижирини Тыва автономнуг областа Белеткелдер Министрствозунуң төлөвези эш Пановка сүмелээ.

Хүн-бүрүдө сталинчы сагыш салгышы болза, обласкы социалистиг ажил-агыйның дүргөн чаартып дугайында совет болгаш көдээ ажыл-агый органнының база Тываның бүгү ажилчы чоңлугу бүгү-ле күжүн болгаш кууларын хөрөгизип колхозтарның оон ыдай организаастаар ажил-агыйны быжыглаарына, тарылга шөлүн калбаргырына, оң дүжүттүнү бедилеринге, ниятинин мадлы баш санын өстүрүп, продуктулдуңу көдөрүңгө, колхозчу суураарың тудушукунга болгаш колхозчуларны сууржуң амыдырайга шилчидеринге улугаар ужурулуг.

1951 жылда колхозчу суурларны тургузаар, сууржуң амыдыралче шилчи турарларга үндүрү берип турар 125 муң кубометр тудуг ыякы колхозтарга болгаш колхозчуларга өртеп чокка халас бээрин ыш ажил-агыйның эргеленгеге (эш Воронковка) обл күсүмнар дааскан.

Хүн-бүрүдө сталинчы сагыш салгышы болза, обласкы социалистиг ажил-агыйның дүргөн чаартып дугайында совет болгаш көдээ ажыл-агый органнының база Тываның бүгү ажилчы чоңлугу бүгү-ле күжүн болгаш кууларын хөрөгизип колхозтарның оон ыдай организаастаар ажил-агыйны быжыглаарына, тарылга шөлүн калбаргырына, оң дүжүттүнү бедилеринге, ниятинин мадлы баш санын өстүрүп, продуктулдуңу көдөрүңгө, колхозчу суураарың тудушукунга болгаш колхозчуларны сууржуң амыдырайга шилчидеринге улугаар ужурулуг.

1951 жылда чазактың үндүрү берген хөрөгизип бурун ажилгаары-биле Кызыл хоорайга айт чарыштыгар ипдоромун болгаш Чадзана хоорайга күрөөнүң айт кажааның тудуунуң белеткел анылын болгаш оң төлөвилгирг, смедин белеткээр, чазактың доктаалын өзүгаар МТС-терге берген машиналарны, чөпсөлгелерин, ол ышкыш колхозтарга үрелиг бугурунчүлүгү таарыштыр хуваарын көдээ ажил-агый эргеленгеге (эш Цеменкога) дааскан.

1951 жылда ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң бадылаан 1500 колхозчуларны сууржууларының талазы-биле чуртталга бажынарының, бугурулуңгиз, мал кажаларының болгаш өске-даа тудууларының планын күөшкөшкө чурттуң курлавырларын калбазы-биле амылгап, ол ажилга тудууларын күш-ажалчы киржилгезин күштелдирери-биле чаа оңа кичээлгени колхозтарның чаа төптери кыш шилчип алдырыңе совет болгаш көдээ ажил-агый органнының күжүн организаастаарын колхозтар болгаш көдээ тудуу түргелеринге (эш Смирновка), обласкың көдээ ажил-агый эргеленгеге (эш Цеменкога) дааскан.

ВКП(б) Топ Комитетиниң болгаш совет чазактың Тыва автономнуг областың ажилчы чоннары дээш канчаар-даа аажок улуг сагыш-салгышының эң идеяларын чедиш алыр дээш «Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агыйына дузалаар хемчеглер дугайында» ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң чаа доктаалын колхозчуларның, МТС-тер ажилдакчыларының болгаш көдээ интеллигенцияның ортузунга калбазы-биле тайылбырлаар болгаш 1951 чылдың планында улус ажил-агыйның мурнунда турар элечкелиг сорулгаларны хуусаа бетинде күөседиринге колхозчуларны мобилизаастаарын область Совединиң күөсүмнарга сүмелээ.

Колхозчу бир ажил-агыйга 10 муң түңүгү рублдин узуу хуусаалыг чээлин бергениңиң үш дугаар чымындан эгелээш 10 чыл иштинде төлээр ылгыр бээрин болгаш ол хөрөгенин чөп амыг-

ВКП(б) Топ Комитетиниң болгаш совет чазактың Тыва автономнуг областың ажилчы чоннары дээш канчаар-даа аажок улуг сагыш-салгышының эң идеяларын чедиш алыр дээш «Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агыйына дузалаар хемчеглер дугайында» ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң чаа доктаалын колхозчуларның, МТС-тер ажилдакчыларының болгаш көдээ интеллигенцияның ортузунга калбазы-биле тайылбырлаар болгаш 1951 чылдың планында улус ажил-агыйның мурнунда турар элечкелиг сорулгаларны хуусаа бетинде күөседиринге колхозчуларны мобилизаастаарын область Совединиң күөсүмнарга сүмелээ.

Орус дыл өөренириниң бөлгүмү

Марксизм-ленинизмниң теориянын шимчээш алырына, эртемни болгаш техниканы өөренип билип алырына, башка орус классиктер — Пушкинниң, Гоголдың, Островскийниң, Толстойнун чогаалдарын долгуз-биле номчуп таныларына орус дылды өөренип алыр чорутуң терини чугулазын үнелеп көргөш, Чөөн-Хемчик районун Чадзана сугу школазында орус дылды өөренир туснай бөлгүмү тургускан. Ол бөлүмдө башкы комсомолчулар шунту 9 киши недеяды бир катап өөренип турарлар. Кичээлди комсомолчу башкы эш Кулагина чорудуп турар. Эш Кулагина чүгө бичин уругларны өөредир-биле кич-

зыгарланмай, улуг-даа кижилерин орус дылга өөредип дээш чүткүлдүг кызымакый-биле ажилдап турар. Ун бөлгүмдө өөренип турар дыңнакчылар орус дылды — Ленин — Сталинның дылын өөренип алырының улуг ужуру-дузаны ханьызы-биле билип, мога-шылап чок өөренип турарлар.
Ынчангап кичээлдер бедик шынардыг эртип турар. Башкы эш Кулагина бодунуң дыңнакчыларыга быжык билини бээр дээш кичээлге эки белеткенип, уроктун дириг, солун кылдыр эртип турар.

К. СЮТКОГ-ООЛ.

Школа ажилына ада-иелерниң дузалакчылыгы

Суг-Хөл районунуң төвү Суг-Аңсы уурда чеди чыл школазының башкылары өөреникчилерин ада-иелери-биле харылааны кончуг эки. Эң алаңгыда 1 «Б» класстың удуртукчу башкызы эш Норбу ада-иелер-биле харылааны үргүлчү тудуп келгө.
Эш Норбу ада-иелерниң хуралын ай санында кылып, аңа өөреникчилерни өөредилгезиниң түңгелги, оларның эки өөредилгедиг болурун ада-иелерниң талазындан ап чорутса чогуур хүлээлгелери дээш өске-даа чүүдлерни чугаалайып турган.
Чоокта чаа ол класстың өөреникчилериниң ада-иелериниң хуралы болуп эрткин. Аңа өөредилге чылыңчү түңгелги дугайында эш Норбунуң дың-

нады болган. Хурадың киркиччилери, ада-иелер школага шөфтөлгө кылдыр деп шиттирлээш. Шиттирде бизниси болза, школага 18 кубометр оттулар ыяшты хал бээр, 800 транканы кылдыр болгаш школана поганчыдары-биле школа чанынга ыаш олуртур.
Хурадың шиттири күөсеткен. Ада-иелер 9 кулаш оттулар ыяшты белеткеп, калбак бүрүлүг болгаш чимчестиг 10 ыяшты олурткан, база 1700 транканы белеткеп берген. Ол асылга тертиденки болуп ажилдааннар — эштер А. Херел, Амаяк болур. Олар 5 кулаш топкакты, 940 транканы белеткеп бергенер.

Закарпатьяның колхозтарының ховуларында эрткен чылга бодаарга бир ай эрте көк-арааның, кызыл-тастың, арбайның бажы тыртып келгө. Тарааның нестүп өргөзөн эрте быжымыңы болуп турар. Ол болза, муриякчы агротехниканың комплексин: предпуджик-биле андарары, хана-карапакты чакты тарыры, гранулирлиг уобреени, органикти уобреениң нормазын бедиктеп болгаш оңа-да өске чүүдлерни амылааның түңгелги. Чуртукта: Сельюшк округтун «Жовтнева перемага» колхозтун бригадери П. В. Марьян болгаш агроном М. К. Задирака көк-тарааны көрүп турары. Чурру Д. Ковганьың. СӨТА-нын пресслешеш.

Улуг-Хем районун Ленин аттыг колхозунда

Колхоз организас, ажил-агый талазы-биле быжыгып турар

Улуг-Хем районун Көк-Чыраа суму-зунга турган Ленин аттыг Шверник аттыг көдөз ажил-агый артельдери 1950 чылдың ноябрьда Ленин аттыг чалгыс улуг колхоз кылдыр катышкан.

Катышкан колхозтун колхозчуларынын бир дугаар хуралындан колхоз баштаар черинин даргазына эш Николай Чимитович Лопсаньы сонгаан. Коммунист Н. Ч. Лопсаң колхозчуларынын идегелин күзөлдөнүп, колхозтун талазы-биле быжыгыларынче, нийтинин ажал-агыйн көдүрөңгө бүгү колхозчуларын кыйтырган.

Ол үедө артельдин ажил-агыйн элөөн сандаргай, нийти байдал элөөн берге болуп турган. Кыштын соогунун эгези, нийтинин малдары чыгып калсаңар-биле хандыргынаан, колхозтун эрги даргалары Тадар-оол, Тажы, санаакчылар Сагаан-оол, Дагтаа олар нийтинин ажил-агыйн ээирге байдалга кириген. 87 гектар тарааны хар алаанга кирген, 12 гектарны малга чидирген, колхоз тудууларын калбартыр ажил шукт соксаан үедө Н. Ч. Лопсаң артельдин ажилын удуртуп күзөлдөнүп турган.

Колхозтун эрги удурткучуларындан, бригадирлеринден эгелеш, харын чамдыкта бүдүн бригадалар чүмү-биле ажалга үнмөс, чамдык колхозчулар Ак-Кол, Хову-Аксы, Арыг-Узүү, Шагаан-Арыг хоорай дөңгөш «аншаан» черлерге акын-ноччаа сүрүп туразы-биле чоругула баар чоруктар турган. Ол ышкаш район организациалары колхозту боттуп удуртууга-биле хандырбайн турган.

Колхоз баштаар черинин даргазы Н. Ч. Лопсаң колхозта партия организацианын, оң коммунистеринин, колхозчу активтин күжүгө даанып, нийтинин ажил-агыйн планник эгезе удуртуп эгелеш. Партия организациаы чыгып мал фермазынын эргелекчинге коммунист Быштан-оолду, кой фермазынын эргелекчинге коммунист Беленти, тудуг бригадасына Олей-оол,

Серендик болгаш өскө-даа коммунистерни тус-тус ажалдарнын харысалгалыг участоктарына быжыгалаан.

Улгатыр катыштырган Ленин аттыг колхоз ам районун мурнакчы ажил-агыйларынын бирээзинге санатырып турар.

Артельдин ажил-ишчилери чаксы хову ажалдарына баш бурунгаар эки белеткенеш, бо чылдың чаксы тарылга планын 11 ажил хүннеринде эки шынардыг дооскан. 555 гектар тараа тарылар планын 635 гектар кылдыр күрсөткөн болгаш оң ишинде 300 гектар кызыл-тасты тараан. Чаксы тарылганы агротехниктиг чурумнар ёзугаар ныса хуусаада эки шынардыг эртерер дөш колхоз баштаар черинин даргазы Н. Ч. Лопсаң, партия организацианын секретари Т. С. Кок олар ховуда ажил-ишчилерин күш-ажылын эки организастаан. Ол ышкаш агитаторлар Олей-оол, Төмүр-оол, Бюрюо олар агитация ажилын үргүлчү чорудуп турган.

МТС-тен колхозта ажалдап берил турар механизаторлар шуптузу колхозтун болуун каадырлары. Трактористер Чолдак-оол, Даргы, Даржаа, Бюрюо олар чаксы тарылга үезинде бүдүрер ажалдын нормазын хүн-бүрүдө 142-147 хуу күүседип турганар. Трактористер чаксы хову ажалдарын чедишкенин дооскап чайгы чер анда, рлыамакчы кирген.

Колхозтун эш Маажыкка удурткан бир дугаар хову бригадасы тараанын чайгы сугарылгасынче киргеш, сугарылганын баштайгы хүннеринче 30 ажал гектар тарааны сугарткан. Ол ышкаш тараа маажыктын тудуун дооскан. Сугарычылар Седип, Хавартаа олар хүн нормаларын үргүлчү 120-130 хуу чедир күүседип турар.

Колхозтун нийтинин мал ажалында биче эвөс чедишкенин чедип алдыган. Колхозчу малчынар бо чылдын гөрүтүнгөн 557 ажалдарын, хураганнар, 59 хууларын, 64 бызааларын четче камгалап алган.

М. БУГАЛДАЙ.

Мээн бүгү хайгааралым малда

Шаанда феодалдыг тыянын үезинде меп тонгактарын байларынын инек малын кыш-даа, соон-даа дивейи кадарып чороан мен. Ол ындай ажалдын орнунга кандыг-даа хөлөз чок, харын эки ажалдадып деп сөс бекин дыңна-вайн чороан мен. Ындыг аар-берге байдалдан Октябрьдин улуг революциясы тыва улусту хостаанынын соода ам хостуг, аас кеңиктиг арат болган мен.

Бистин сумуга Шверник аттыг колхоз тургустунарга мен ол дораян-на билдириникин бижеш, колхозка кирип аларымга колхозтун инек кадарчызын-га кирип.

Колхозчуларын бекин идегелин ийи чыл ишинде алдарлыгы-биле күүсеткен

мен. Эрткен күзүн мээн кедигүү болуп турганым Шверник аттыг колхоз улуг колхоз кылдыр көкчөзү Ленин аттыг колхозка катышкан. Оол база-ла демги малымдан уштунган бо малым 109 баш инек малды менди-чаагай чыл ажырып, оң ишинде төрөз 18 инек терминин бызааларын бүрүн камгалап алгаш, оларын элөөн доруктуруп өстүргеш колхоз фермазына менди дужа-дым. Ынчангаш, арткан инек малым-Бале чайын Семек-Багы серин чайлаг. Га барып чайлаар болгаш малдын эки сескиртилгезин чедип алып сорулга-биле белеткенип турар мен.

ТОНГАК ЧАМЫЯН, колхозтун инек мал кадарчызы.

Чус он дөрт баш малды үш чус он дөрт баш чедирдим

Улгатыр катыштырган Ленин аттыг колхозтун кедигүүгө киргенимден бээр ам үш чыл ажал үедө колхозтун кой малын кадарчызы болуп ажалдап келдим. Кадарчыга кирген үедө менээ 114 баш кой малды быжыгалап берген. Мал ажалынче үргүлчүң хайгааралын салып келгенин күзөлдөнүп, колхозтун талазы-биле быжыгып турган мен. Ынчангаш, бо чылдын районун бүгү малчынарын мал ажалын дугайында алган социалистик чарыкын алдарлыгы-биле күүседир дөш кызымакай ажалдаар мен.

ТОНГАК БЫПАЛ, колхозтун хойжузу.

Бе бүрүзүнден кулуннарны алдымыс

Ленин аттыг колхозтун чылгычылары болуп, бо чыл-биле үш чыл ажал нийтинин чыгып малын кадарып келдим. Бистер чайын дөрт-беш удаа, кыжын ийи-үш удаа чылгы оштутуу Буура дааңы бели, Көк-Чыраа ишти, Улуг-Хем улуу, тайгалар, кемнерге жокуп чораш, чылгы малды менди кадарып ажаап турар бис.

Ам бистин хайгааралыкта 300 ажал баш чылгы мал бар. Оң ишинде бо чылдын 70 баш белег төрүр. Бо

хүнге чедир 59 белегден 59 кулуннарны камгалап алган бис. Эрткен чылдын төрөз белегдин чаш төлүн шупту оңча менди алган, колхоз баштаар черинин шааналдарын алган бис. Ам бо чылдын Буура дааңы кырынга серин тайгага чылгычыны чайдагаладып чорударына белеткенип турар бис.

ХӨЛБЕР-ООЛ, ДАРТААЖЫК, колхозтун чылгычылары.

МУРНАКЧЫ МАЛЧЫННАР

Улуг-Хем районун Торгалыда «Күш ажалдыг хостуу» колхозта малчынар болуун күзөлдөнүп эки күүседип, колхозтун нийтештирген малынын баш санын өстүреринин үш чыл планын күүседиринче улуг салышкынарын кирип турар. Оларын салышкыны бол-за малдын чаш төлүн бүрүн камгалап ап турары болур.

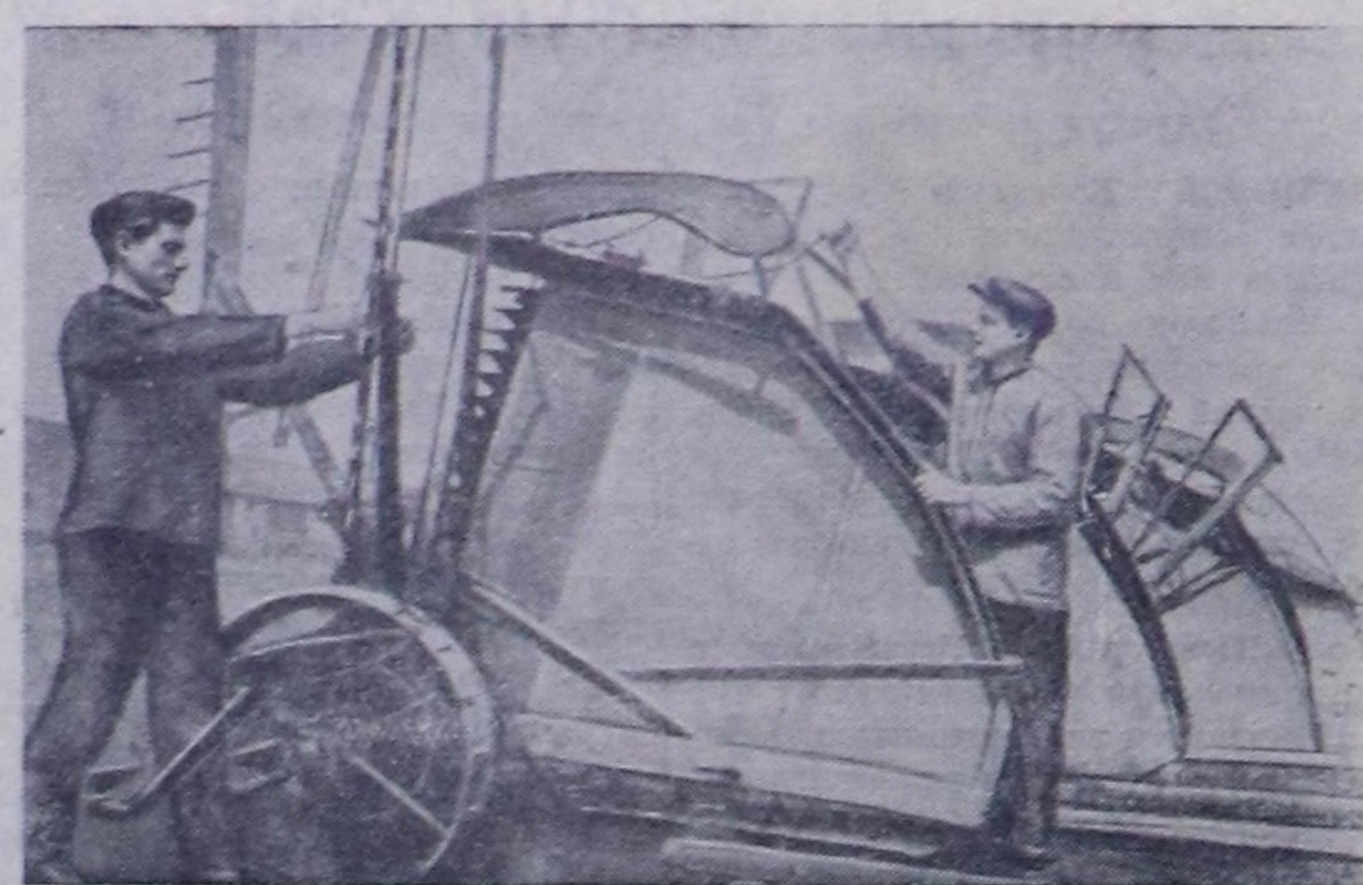
Колхозтун кой кадарчызы эш К. Чимит-оол төрөз 271 хойдан 276 хураган-вары, база эш Т. Чимит-Хуура 278

хойдан 282 хураганнарын бүрүн доруктуруп турар.

Бызаа ажаакчызы эш М. Шадрна 25 бызааларын азыраар күзөлдөүздөн адыр 30 бызааларын доруктуруп турар. Азыралда бызаалар семис, шымар, арыг, силги өзүп турар.

Колхозтун малчылары нийтештирген малды чайгы одарладышыныче үндүргөн.

Т. АРАНДОЛ.

ВИННИЦА ОБЛАСТЬ. Винница областын Хрущев аттыг колхозу тараа ажал алышынына белеткенип турар. Ажаап алышынын машиналарынын болгаш чексек-херекселдеринин септелгези чоруп турар. Чурукта: колхозчулар В. М. Мусиенко (оң талазында) болгаш С. Г. Черный тараа кезер машинаны септеп турары. Чуруу Е. Копытты. СЭТА-нын пресск.ишесин.

Улгатыр катышкан колхозта

Эрткен чылда Хөл болгаш Бай-Тал сумуларына турган ийи колхозтар Сталин аттыг колхоз кылдыр улгатыр катышмадан бээр чыл чыгап турар. Колхозтун организас, ажил-агыйн быжыглар талазы-биле колхозчулар эвөс эвөс салышкынарын кылып келгенер.

Амгы үедө колхозтун төвүндө чуртталганын 50 бажыннарын, бир улуг шоланы, 5 тараа складын тудуп тургускан. Тудугта дыкка хой кижилер, 30 ажал аттары, 5 терге үргүлчү ажалдап турар. Бир бөлүк тудукчулар 24 тонна чугайны өртеди белеткеш. Ам 1500 чулукту тайгада белеткеш алган.

Тудукчуларда эштер: Каадыр-оол, Балдыр, Чыдым, Маадыр-оол, Чүлүмү, Эреге база херезженерден Алдай, Дол-заң олар мурнакчылар болуп, боттарынын үлүг-нормазын үргүлчү 120-150 хуу күүседип ап турар.

Колхозта чамдык ажалдар мүн чүгээр чоруп турса-даа чер ажалы болгаш мал ажалы ам-даа чогуур негелдезинге чедир хожугейин турар. Колхоз чаксы тарылганы ныса хуусаада чорудар талазы-биле дыкка хожудаан.

Мал чайлагладышыны

Чөөн-Хемчик районун улгатыр катышкан «Коммунизмче орук» болгаш Калинин аттыг колхозтары нийтештирген малдын чайлагладышынын эки организастап чоруткан.

Колхозчу малчынар чайын малды эки оштут, серин тайгаларга семиртип алырга келип кышты эки күштүг ажар болгаш мал бажы хоравас деп чүвени эки билип, боттарынын күзөлдөүгү малдарын Чыргакы бажы, Ак-Адыр, Чеченкиг болгаш өскө-даа черлерде кадарып эгелеш.

Оң черлерде Калинин аттыг колхозтун 187 баш инээ үш кезек черде, 155 баш чылгызы бир кезек черде, 840 баш хой, өшкү ийи кезек черде чайлагладыштыган, Оларын дуржулгалыг малчын-

Тарылга бугаларын аштап, тарааны суг-биле бүрүн хандырар сорууга-биле 89 колхозчулар буга ашталганын чоруткан, ам сугарылганы кидин-не чорудуп турар. Ол ажалда 22 херезжен колхозчулар идепкейлиг киришкен.

Мал ажалын талазы-биле чамдык чедишкенин чедип ап турса-даа малдын шынарын экижидер, оң чаш төлүн бүрүн камгалап алыры дыкка хожак болуп турар. Бүгү төрөз хой, өшкүнүн чаш төлүн 96,4 хуу камгалап алган. Ындыг-даа болза, чамдык колхозчу-малчынар мал чаш төлүн бүрүн доруктуруп турарлар хой. Чижээ, хойжулардан эш Чыдым 105 баш хойдан 107 баш хураганнарын, эш Дандаа — 114 хойдан 116 хураганнарын, эш Тайын — 195 баш өшкүдөн — 205 баш айнаын, эш Кызылбай — 22 инентен 22 бызааны камгалап алган.

Сталин аттыг колхозтун баштаар чери болгаш ында партия организациаы колхозтун организас, ажил-агыйн быжыглар талазы-биле бүгү коммунистерини, комсомолчуларын күжүн эвилел-дээри тергини чугула.

С. КУДЕРЕК.

Колхозчулар

Районда колхоз тургузушкунун чедишкени

Эрзин районун ажалчы арааттары коллективтиг ажил-агыйнын бүгү талазы-биле ажал-агыйлардан ыракта артык күш түүн билип, сөөлгү үедө колхозтарне боттарынын эки туразы-биле массалыг кирип турарлар. Ам бо хүнде районун бүгү ажалчы арааттарынын 53 хуузу көдөз ажил-агый артельдеринде кирип алган, колхозтарнын бүгү ажалын сайзырадыр дөш кызымакай чалгыс элсеткилдиг ажалдап турарлар.

Районда 4 колхозтар бар. Оларын тудуг сууру бүгү-ле талазы-биле чектелип сайзырап турар. «Кызыл жылды», «Сталиныч орук» деп колхозтарда эге шолаларны чаш тутуулаан. Шолалардан аңгыда башкылар чурттаар бажыңнар база тутуугулаан.

«Коммунизмче орук», «Чаа орук» деп колхозтарда шолалардан аңгыда ийи-ийи өрөздөриг башкылар чурт-

таар бажыңнарын тудуп алган.

Райондун бүгү колхозтарында колхозчулар чурттаар 100 ажал чаш бажыңнар тутуугулаан болгаш ажалдага кчир ген. Эмнеге салбырлары, библиотекар, болгаш кино черлери колхозтарда делгеми-биле тургустуруп турар.

Ол ышкаш улуг, биче малдарга таарышкан мал кажааларын үргүлчү-ле немей тудуп турар.

Райондун колхозтарында тудуг ыяны белеткээр ажил чедишкенин чоруп турар. Ылангыя «Сталиныч орук» деп колхозта (даргазы эш Монзулаан), тудуг ыяды белеткээр ажил эң мурнакчы чоруп турар.

Коллективтиг ажил-агыйларга кирер дугайында ажалчы арааттарын билдириникин аждаа хүнүңче колхозтар баштаар черлеринге он-ону-биле үргүлчү кирип турар.

С. ЧЫМБА.

Тудуг бригадасы

Тес-Хем районун Шуурмак сумузунда Жданов аттыг колхозтун тудуг бригадасы эрткен чылда бодунун мурнука салдыган сорулгазын алдарлыгы-биле күүседип, ВКП(б) обкомунун болгаш облыскомунун шилчир ызыл тудуг-биле колхоз шаңнаткан болгаш мурнакчы тудугчулар хүндүлел бижиктер-биле шаңатканнар.

Бо чылдын колхозтун тудуг бригадасы нийтинин суурунун сайзырашыныче идепкейли-биле ажалдап киришкен. Плана көрдүнгөн 14 чуртталга бажыңнарына база өскө тудугта херезжээр тудуг материалдарын кезип белеткеш турар болгаш 600 кубометр ыяшты колхоз төвүндө сөөртүп дүжүргөн. Ам тудукчулар 2 чуртталга бажың

нарын ханазын тудуп дооскулаан, колхоз конторазынын 3 өрөөл тудуунун ханазын доозуп турар.

Тудукчу бызаачылар Санчай, Баранчаа, Дамбаа, Иңгыс олар хүн-бүрүнүн үлүг-нормазын ажык күүседип турар. Дилччилер Кара-оол, Д. Деснижек олар база эки ажалдап турарлар.

Тудуг бригадасынын бригадирин В. Камаа кызымак ажалдап, тудукчуларын күжүн чөп таарыштырбаашаан, тудуг планын ылавайла ажык күүседирин, хүлээнип турар.

Чамдык тудукчулар колхозка орукта кирип алыры-биле шоланын ызыл-бүрү тудуг ажалдарын кылып турарлар.

А. ШЫДЫГАА.

Кызымакай ажалдап турар

Колхозчу суурун улам сайзырадып, колхозчуларын ыштыг нара өлгерге чурттаарын чаш чырык бажыңнар-биле солуур дөш Танды районда «Победа» колхозтун тудуг бригадасынын тудукчулары кызымакай ажалдап турар.

Бо чылдын тутса чогуур бажыңнарын чартынын ханазын тудуп алган болгаш 2764 чудуктарын белеткеш-шаан, 2238 вагон метр ыяшты дилип алган. 20 колхозчулар Элегес суу-биле ыяш

бадыры ажалдаар болгаш ыяш дилер үш хирээлдер ажалдап турар.

Элегестин суг күжү-биле ажалдаар электри станциязынын тудуунга 15 колхозчулар ажалдап турар.

Колхозчу тудукчуларын иштиге Ензак, Дартааны, Дамбыра, Шолон-оол, Сайын-Белек, Алчы-Багай, Сирицмаа, Дыртты-оол ышкаш мурнакчыларын саны көвүдөп турар.

О. ДАЗЫРБАН.

Колхоз сууру өзүп турар

Чаа-Хөл районун Чаа-Хөл сумузунда Молотов аттыг колхозтун сууру шалкыны-биле өзүп турар. Ол колхозтун төвүндө чоожаа чедир-ле чалгыс-даа бажың чок турган болза, бир школа, интернат, школа столоваясы, чунар-бажың, склад башкылар чурттаар бажың, хлөб быжырап чер болгаш магазини

1950 чылдын сентябрь айдан бээр туткан.

Колхозчу Эргенчи баштаан тудуг бригадасы эки ажалдап турар болгаш бызаачылар Нургүл, Сувак-Наза, Олпеймей олар мурнакчылар болуп райкомунун дугайында доктаамал санын кирип турар.

А. ЧАДАМБА.

РАЙОН СОЛУННАРЫНЫН АРЫННАРЫНДАН

Масса-биле харылзааны хүн-бүрү быжыглар болгаш калбартыр

ВКП(б) Бий-Хем райкомунун болгаш райкомунун органы «Сталинец» солун чамдык айтырыгларын чырыдар талазы-биле элөөн инициативаны үндүрүп, элчеллиг сорулгаларын номчулчулар үргүлчү билип ап турар дөш орадалык турар.

«Кызыл сымдыс» колхоз чаксы тарылганы районда чүңү-даа мурнука дооскан. Май 12-де үнген дугаарынын мурнуку чүлүңгө солун колхозчуларын күш-адылчы чедишкенин чылдаганнарын илереткен, ышкаш «Партия амыдыралы» деп эгезин адаанда чүлүгө бижээни болза:

«Чугула сорулгаларын күүседиринге массаны мобилизастаарынын шылгаргай методтарынын үлгерин ажалга-ышаан, коммунистер болгаш комсомолчулар чаксы тарылганы үезинде эң харысалгалыг ажалдарын күүседирине боттарына улуг күзөлдөүгө алаңнаар».

Оон мнай бижил турары: «Колхозка чаксы тарылганы үезинде беседаларын, солун номчулганын чорудуп, агит-хуудустарын үндүрүп, социалистик чарыштын түңгелин хүн-бүрүдө үндүрүп турган...»

Район чаксы тарылганы дооскан соонда оондугуларын элчеллиг сорулгаларын күүседиринче колхозчуларын санын-салышынын солун улгандыр-ган. Май 14-те үнген дугаарына районун көдөз ажил-агый кидининин исл агроному эш Степанованын «Чайгы чер андарыггазы болгаш ону ажаары» — деп чүлүң, а бир каш хонуктар эрткенде-ол айтырыгларын талазы-биле мурнуку чүлүң болгаш май 23-те «Кызыл сымдыс», «Тилгелде», «Май 1-чи» колхозтарнын чайгы чер андарыггазынын дугайында кезек-кезек чүлүңдери парлаан.

Тарылганы ажаалгазы—көдөз ажал-агыйнын ажалдакчыларынын чугула

нол күзөлдөүгө болур. Май 16-да үнген солунун мурнуку чүлүңгө редакция мурнак бижээ.

«Тараанын ажаалгазы дөш агротехниктиг кемчелерин чогуур ойндө болгаш шыдамай күүседирин — эгезтин-мес дүжүктү өстүрүп алырына бистин районун ол тараадыларына дузалаар. Чаксы тарылга үезинде колхозчуларын күш-ажылы чедишкенин тарааны ажаап турарынын үезинде бажыглатылган болгаш көвүдетинген турар журуктуу».

Оон даразында үнген солунда редакциянын медээлээни болза, «Бо чылдын «Искра» колхозтун сугатар шөү эртен чылдын 94 гектар турганына бо-даарга, 350 гектар болуп журуктуу. Колхозчулар ам 120 ажал гектар кызыл-тасты сугарткан».

Колхозтун ховузунда ажил-ишчилерин чайгы чер андарыггазын болгаш тарылганын ажаалгазынче мобилизастава-шаан солун колхозчуларга чуртталга бажыңнарын тудушкунуларын, колхозтарда бүдүрүлгелерин болгаш мал кажааларын тудууларын күштелдирип чорударынын эргежок чугулазын үргүлчү сагыдырып келген.

«Сорулга болза, ам чалгыс-даа хүн чидирбейн тудуун күштелдиригине талазы-биле артык кемчелерин ажалдап кыялары болур.

Бистин районун колхозтарына тудуг ажалдарын күштелдириде пилоремаларын, автомашиналарын дириг диригтер күштерин дүргени-биле ажалгаары негетинин турар. Тудуг бригадаларында колхозчуларын санын ийи-үш каттап улгатыр керек». Ол-ла 39 дугаар солунда редакциянын медээлээни болза, «Коммунист эш М. Бүлчүңей баштаан «Кызыл сымдыс» колхозтун үргүлчү ажалдаар тудуг бригадасы... тудуг ажалынын чыл планын чогуур үезинде шынарлыгы-биле күүседир деп күзөлдөүгө

алганнар». «Сталинец» солунун редакциясы мал ажалын хожугеринин айтырын солунун арынарында парлап турар. Райондун мал ажалдакчыларынын хуралынын дугайында чүлүгө бижээни болза, «Көдөз ажил-агыйнын бүгү малдарынын баш санын өстүреринин планын чедишкенин күүседирине болгаш оон продуктунун бедидеринче бүгү күштү салыр керек. Ону чедип алырга чүңү-даа мурнак чөм-чүлүңүн бажың бааза-бажың чок турган болза, бир школа, интернат, школа столоваясы, чунар-бажың, склад башкылар чурттаар бажың, хлөб быжырап чер болгаш магазини

алганнар». «Сталинец» солунун редакциясы мал ажалын хожугеринин айтырын солунун арынарында парлап турар. Райондун мал ажалдакчыларынын хуралынын дугайында чүлүгө бижээни болза, «Көдөз ажил-агыйнын бүгү малдарынын баш санын өстүреринин планын чедишкенин күүседирине болгаш оон продуктунун бедидеринче бүгү күштү салыр керек. Ону чедип алырга чүңү-даа мурнак чөм-чүлүңүн бажың бааза-бажың чок турган болза, бир школа, интернат, школа столоваясы, чунар-бажың, склад башкылар чурттаар бажың, хлөб быжырап чер болгаш магазини

алганнар». «Сталинец» солунун редакциясы мал ажалын хожугеринин айтырын солунун арынарында парлап турар. Райондун мал ажалдакчыларынын хуралынын дугайында чүлүгө бижээни болза, «Көдөз ажил-агыйнын бүгү малдарынын баш санын өстүреринин планын чедишкенин күүседирине болгаш оон продуктунун бедидеринче бүгү күштү салыр керек. Ону чедип алырга чүңү-даа мурнак чөм-чүлүңүн бажың бааза-бажың чок турган болза, бир школа, интернат, школа столоваясы, чунар-бажың, склад башкылар чурттаар бажың, хлөб быжырап чер болгаш магазини

алганнар». «Сталинец» солунун редакциясы мал ажалын хожугеринин айтырын солунун арынарында парлап турар. Райондун мал ажалдакчыларынын хуралынын дугайында чүлүгө бижээни болза, «Көдөз ажил-агыйнын бүгү малдарынын баш санын өстүреринин планын чедишкенин күүседирине болгаш оон продуктунун бедидеринче бүгү күштү салыр керек. Ону чедип алырга чүңү-даа мурнак чөм-чүлүңүн бажың бааза-бажың чок турган болза, бир школа, интернат, школа столоваясы, чунар-бажың, склад башкылар чурттаар бажың, хлөб быжырап чер болгаш магазини

алганнар». «Сталинец» солунун редакциясы мал ажалын хожугеринин айтырын солунун арынарында парлап турар. Райондун мал ажалдакчыларынын хуралынын дугайында чүлүгө бижээни болза, «Көдөз ажил-агыйнын бүгү малдарынын баш санын өстүреринин планын чедишкенин күүседирине болгаш оон продуктунун бедидеринче бүгү күштү салыр керек. Ону чедип алырга чүңү-даа мурнак чөм-чүлүңүн бажың бааза-бажың чок турган болза, бир школа, интернат, школа столоваясы, чунар-баж

Кореяда болушкуннар

Улустун армиясынын Кол командалыкынын дыңады

ПХЕНЬЯН. Кореянын улус-демократтыг республикасынын Улустун армиясынын Кол командалыкынын июнь 2-де медээлени болза, Улустун армиясынын кезектери кыдат эки-турачыларнын сыры дегимчези-биле Енчен, Хвачен болгаш Соңгу Ян районнарынга америк-англи эжелекчи шериглерин удур атааларын чедишкенини-биле ойтур шаап турган.

Янгу (Юно) районга Улустун армиясынын кезектери дайынны муруну чүчө 10 километр ап октавышаан, шипирлиги согушкуннары таварыштырган. Дайынны солдаттары болгаш офицерлери взвод командири-биле баштады дүжүп туттурганар.

Июнь 2-де Улустун армиясынын элиттиг артиллериясы дайыннын «В-29» деп бир самолётун аңдарадып бадырған. Самолёт дээш адыгы.

аңчылар дайынны 4 самолётун аңдара аткан.

ПХЕНЬЯН. Кореянын улус-демократтыг республикасынын Улустун армиясынын Кол командалыкынын июнь 3-те медээлени болза, бүгү фронттарда Улустун армиясынын кезектери кыдат эки-турачы отрядтарын сыры дегимчези-биле дайынны удур атааларын чедишкенини-биле ойтур шаап, оң дииргү күжүгө болгаш техникасынга улуг чидиргелери таварыштырып турар.

Төп фронтта Улустун армиясынын кезектери Ионьчхон (Ренсен) районга кыдыг-дошкун тулушкуннар чорударын үргүлүлөп турар.

Немелде медээ ёзугаар алырга, самолёт дээш адыгы-аңчылар июнь 2-де дайынны база алды самолётун аңдара аткан. (СЭТА).

Бүгү-делегей херэженнеринин демократтыг Федерациясынын комиссиясынын кежигүннерин Ким Ир Сеннин хүлээп алганы

ПХЕНЬЯН. Америк-англи интервентилеринин Кореяда үүлгедигерин истеп тодарадыр Бүгү-делегей херэженнеринин демократтыг федерациясынын комиссиясы бодунуң аялымы дооскап. Ук комиссия Кореяга туруп турган үезинин дүгүзүндө ол чурттуң яны-янызы районнары-биле таныжып көрөш, америк агрессорларның үүлгеткен кем-бурууларынның хей сангыч фактыларын тургускан болгаш Бүгү-делегей херэженнеринин демократтыг федерациясынга дамчыдып бээр-биле чогуур материалдарны чыып алган.

Ук комиссиянын кежигүннеринин Кореядан үнүп чоруунуң мурунда оларын Кореянын улус-демократтыг республикасынын министрлер кабинетинин даргазы Ким Ир Сен хүлээп алган. Ол хүлээп алышынга Кореянын херэженнеринин демократтыг эвизелинин президиумунуң даргазы Пак Ден Ай олуршкан.

Комиссиянын даргазы Нора Родд корей улустун удурткучуу Ким Ир Сенге ук комиссиянын бүгү кежигүннеринин мурунда байыр чедирген. Комиссиянын кежигүннери даразында мындагы медетелди кылганнар:

«Дээриг, премьер-министр, бис болза америк болгаш лисымаачы шериглеринин Кореянын хамааты чурттан-чыларыга удур, ылаңгыга херэженнерге болгаш бичи уругларга удур үүлгеткен кем-херектерин истеп-тодарадыр комиссия бис. Бис, яны-янызы шапкыч-чүдүлгелерин, яны-янызы политиктиг партияларны болгаш нийтиледиги яны-янызы кезектерин төлөөлөп турар 20 төдөлөр болгаш бир хайгааракчы, бодурустуң бүгү күжүвүстү тайбынның херэжине бээр деп нийти күзел-биле катышкан бис. Истеп-тодарадылганы чорударынга бүгү аргаларын тысып берген силернин чазаккара бис өөрүп-четирдиксиз. Бүгү чүүлдерин көөрүн, бистиң соңуругап турганымыс актыларын талазы-биле кизи болганга эй-тырыгы салырын биске чөпшээрээн. Хоорай бүртүзүңгө, суур бүртүзүңгө улус бистиң-биле хостуу-биле ужуражып аргалыг турган болгаш чүс-чүс кижилер боттарынын катыгдал-хомудалдарын биске чугаалаан.»

Бомбалашкындардан болгаш бомбалашкындардан болган коргунчуг үределерин бис көрдүвүс. Бомбалашкындардан урелген болгаш өргөн-хуожанган хоорайларны болгаш суурларын көрдүвүс. Бодунуң чуртунуң тынын алыр

Кореяда америк агрессорларнын араатанзыг үүлгедишкени

ПХЕНЬЯН. Кореяда америк агрессорларнын чаа араатанзыг үүлгедишкениринин дугайын, Нодон синмун* солунда бижээн. Муруну Хамгон жомунуң Ханчже уездизинин Сонсарм суурунуң чогууда америк интервентилерге араатанзыг ёзу-биле өлүрткөн 50 ажыг корей патриоттарын көөп каан онгарны тып алган деп солун медетелген. Араатанзыг ёзу-биле өлүрүшкүнуң ол суурну америк эжелекчилерин

эжелеп турган үеде кылган. Өлүрткөннери аразында, — эмнин кезип каавыткан Хон Чен Пе деп ий харлыг уругун иези, база мойвунче америк бижекти кады хал каан патриотчу Чжу Сон Хвая болгаш өскелер-даа бар.

Америк агрессорларнын араатанзыг үүлгедишкени бүгү корей улустун сеткил-сагыжынын хордашкынын хайындырып турар. (СЭТА).

Американнар Франциянын аэродромнарын эжелеп ап турар

ПАРИЖ. «Юманите» солун францияны американчылар эжелеп турар дугайында материалдарын парлавышаан турар.

Бо үеде американчылар Орда аэродрому эжелеп алгаш, оң улуг хей кезөөнүн бүрүн элери болуп турар деп «Юманите» айтып турар. Ийи ай соңгаар аэродрому калбаргынын болгаш чоку келир үеде америк шериг-агаар күштеринин бодунуң составы 600 кижини таарыштырып тургузары-биле бажыннар болгаш назармалар туудууну талазы-биле төлөвилелдер кылырын олар француз чазактан ичкөөн.

Вашингтонга бо план бадылатыныче чедир Орда аэродромунга ыш барак бажынар туудун эзелей берген.

Барактарын, мастерскаяларны болгаш гаражтарын америк шериг-агаар күштеринин транспорт албаны эргелеп турар Орда аэродромун америк ужал-чүлүң бир чугула баазаларынын бирөөзи кылып соорулганы салган.

Чоокта чаа дүне полициянын улуг күштеринин камгалалы-биле Орда аэродромунга «ФАУ-2» деп ужал октарнын кезектерин самолёттарга түдүрүп алгаш Соңгу Африкага аппаратаны оон ылай солун дыңадып турар. (СЭТА).

Тайбың камгалалынын резолюциясын чугаалажып көөрүн Япониянын чагырыкчы бөлүктери үзүп турар

ШАНХАЙ. Ренго Цусин агентиленин медээлени болза, япон компартиянын парламенти де болуу март айның 22-деле ук парламентиң адыкы палатасынга тайбың камгалалынын резолюциясын төлөвилелин кийирп келген. Либеральдыг партиянын парламенти де болуу ук төлөвилелди парламентиң даштын херектер талазы-биле комиссиясынга көөрү-биле шилчидип бээр чүвө дээш турган.

Иңчалза-даа, ук комиссиянын кежигүнү коммунист Сунамунгаш наш удаа кылган негеделиги турбузе, даштын херектер талазы-биле комиссиянын даргазы либерал Морисима тайбың камгалалынын резолюциянын төлөвилелин чугаалажып көөрүн өжөгээр үзүп турар. Тайбың камгалалынын резолюциянын төлөвилелин дугайында медетел япон парлалга бирле дугаар үнгөн.

Ук резолюцияда чугаалап турары болза: «Подстама декларациянын хүлээп алган Япониянын хүлээлгези болза, чурттуң боо-чепселенишинин дүжүрүп, бүртүн демократчыдып тургаш, тайбың камгалалынын резолюциянын төлөвилелин кийирп келген. Япония дайыннын түргөд-ядалын көргөн болгаш атомнуг бомбаның халагына делегейге эн-не баштай таварышкан. Япон улус дайынны көөр хөөн чок болгаш чаа дайындан коргар.

Ыңчангаш япон чазак япон улустун күзелин ёзугаар тайбың камгалаар дээш, даразында хемчелерин алыр учурлуг: 1) тайбың камгалалынын шимчээшкенин чуртка деткир. 2) кем-буруулуг дайынны суртаалдарыңче болгаш анаа киржиринче утланган кандыг-даа хөдөлүшкенини хоругур талазы-биле хемчелерин алыр.» (СЭТА).

Италияда чер-черниң бот-чагырга органнына соңгулдаларнын түңнели

РИМ. Провинциялар Советтеринге май 27-де болган соңгулдаларнын үезинде яны-яны даңгаларнын алган бадылашкынын санын дугайында баштайгы түңнелдер чер-черниң бот-чагырга органнына соңгулдаларнын доо-уланганы соонда, 60 шак өрткенде, парланып үнгөн. Ол саннар Соңгу Италиянын 27 провинциялар советтеринге хамааржы (28-чи провинцияга чүддө мунципальдыг советтерин соңгулдалары болгулаан).

Христиан-демократтыг партия 3478 муң бадылашкынын (27 провинцияларга бердинген бүгү бадылашкынын 41.1 хуузу); социалист болгаш коммунист партиялар — 3072 муң бадылашкынын (36.3 хуузу); социал-демократтар — 880 муң бадылашкынын (10.5 хуузу); республикачы партия — 277 муң бадылашкынын (3.3 хуузу); либералдар — 267 муң бадылашкынын (3.2 хуузу); барын партиялар (монар-

кистер, «Италиянын социал шимчээшкени» болгаш өскелер-даа) — 403 муң бадылашкынын (4.7 хуузу) алган. Артан бадылашкынын «хамаарышпас» кандаштар улешкен.

Ол саннарын 1948 чылдың апрель 18-теги соңгулдаларнын түңнелери-биле деңзеге, чазак партияларынның дыка хей бадылашкынын оскунга, а чөөн партияларынның дыка хей бадылашкынын немей алганы илдеп болуп турар. Амгы чазак блогу (христиан-демократтар, социал-демократтар, республикачылар, либералдар болгаш оларнын-биле катышкан үүрмек данзылар) 1948 чылда 27 провинцияларга нийтизи-биле бүгү бадылашкынын 62.7 хуузу алган. Бо соңгулдаларга ол-ла блок чүгле 58.6 хуузу алган. Чөөн партиялар 1948 чылда алган 30.8 хуу бадылашкынын орнуна, бо соңгулдаларга 36.3 хуузу алганнар. (СЭТА).

Ирактын депшилгелиг кижилерин судтааны

ТЕЛЬ-АВИВ. «Кол Гаам» солунун медээлени-биле алырга, Ирактын реакция англы-америк империалистерин дужаалы ёзугаар депшилгелиг сеткил-сагыштыг кижилерин бөлүүн судче кирген. Оларын «үредекчи пропаганда» тарадып турган дээш, база коммунист ажил-чорудула кылган

дээш буруудадып турар. Судтун сайдайында 84 кизи олуруп турар. Буруудатырганнары 15 чылда чара-баныга хоругура, азы кизи буруу албададыг ажил кылдырып деп турар. (СЭТА).

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РСФСР-НИН МИНИСТРЛЕР ЧӨВУЛЕЛИНИН ЧАНЫНДА КУЛЬТУРА-ЧЫРЫДЫШКЫН АЛБАН ЧЕРЛЕРИНИН КОМИТЕДИ

Красноярск крайнын Минусинск хоорайда культура-чырыдышкын школазынга 1951—1952

ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНДА

өөреникчилер чыылдазын чарлап тур.

Красноярскинин культура-чырыдышкын школазы болза, ортумак эртемниг кижилерни белеткээр албан чери болур. Школа үш чыл хуусаалыг болур, ортумак квалификациялыг болгаш ортумак нийти эртемниг — культура-чырыдышкын килдистеринин эргелекчилерин, инспекторларын, культура бажындарынын директорларын болгаш урин-чүл удурткучуларын, культура-чырыдышкынның методистерин, организаторларын, үрер-хөгжүмүн удурткучуларын белеткээр.

Школага нийти-политиктиг, нийти болгаш тускай эртемнерин өөренир. Школага кирерини экзаменни 4—5 демдектерге дужаганнар 140 рубль хемчээлди, а отличниктер оон 25 хуу ажыг стипендия биле хандырттынар.

ХҮЛЭЭП АЛЫРЫНЫН ЧУРУМУ:

1. Ортумак школаның чеди класын дооскан болгаш 15—30 хар чедир назылыгларын хүлээп алар.
2. Кирериниң билдириникин июнь 1-ден август 10-га чедир, а шыгалданы август 10-дан 20-ге чедир чорудар.
3. Билдириникини мооң адаанда капсырылгалар ёзугаар директорун адынга чорудар:
  - а) Автобиография;
  - б) Билиниң дугайында херечилел;
  - в) Төрүтүнгенини дугайында херечилел, азы паспорт;
  - г) Кадынын дугайында ылызылга;
  - д) Үш фото чурук (бөрт чок тыргырган); чуруктун артынга бодуну адын бижил каар.
4. Школага өөренирин күзөөннерин чеди дугаар класстың болгаш ортумак школаның программанын хемчээли-биле шылгаар:
  - а) орус дылга (аас, бижимели-биле),
  - б) математкага (аас, бижимели-биле),
  - в) ССРЭ Конституциясынга (аас биле).
5. Отличниктерни шылгага чокка хүлээп алар. Өскээртен келгеннерни чурттаар бажын болгаш орун херекселдери-биле хандырат.
6. Билдириникини бо адреске чорудар:

Город Минусинск, улица Красных партизан, № 14, культпросветшкола, директор. (Минусинск хоорай, Кызыл партизан кудумчузы бажың № 14, культура-чырыдышкын школазынын директорунга).
7. Айтырып билип алыры-биле областың культура-чырыдышкын килдизинге кээп болур. Адреси: Кызыл, Ленин кудумчузу, бажың № 13.

Германиянын демократтыг республикасынын көдээ ажил-агыы улуг көдүрүшкүдө. Машина-ажылгал станциясы үүрмек болгаш ортумак тараачын ажил агылларга улуг дузалачыны көргүзүп турар. Ажылчы тараачынарның ортузунга агро биология эртемниң муриагы медотарып иптередиринин херэжине ооң ролу өзүп турар.

Дыка хей немец трактористер совет механизаторларнын дуриулгаларын шипчээдип алгышаан улуг чедишкенини чедиң ап турарлар. Саксониянын көдээ ажил-агыынын механизаторларнын муриагыныга Нейттин машина-ажылгал станциясынын тракторист Вальтер Лоренц санадып турар. Ол ээлчег нормазын 275 хуу күүседип турар.

Чурукта: тракторист Вальтер Лоренц. СЭТА-нын прессклишези.

Келр үениң салгакчыларынын дугайында Албанияда сагыш салышкын

ТИРАНА. Албаниянын күш-ажыл партиясы болгаш улус чазак чуртун келир үезинин салгакчыларынын дугайында ада сагыш-салышкынын салып турар. Улус чазакнын үезинде республикада бүгү уругларын өөренип, культурун болгаш омак-хөгүлү-биле дыштанган, социализмин ипдейкелгит тургузукчулары болурунга белеткен экиннер дээш бүгү-ле эргежок чугула байдалдарын тургускан.

Мырынай чоокта чаа-ла, 6 чыл мурунда Албаниянын бичи уругларыннын 75 хуузу школарга өөренип турганнар. Ынчаарда чүгле бай ул стун ажы-төлу өөренип турган. Ам республикада чүс-чүс долу эвес ортумак болгаш ортумак школар, он-он техникуннар болгаш профессионалдыг училищелер, уран чүүлдүн болгаш музыканың школарын ажалтыган. Чуртта бир дугаар-ла дээш өөредилге чери-башкы институту Тиранада тургустунган.

Бүгү-ниитинин янавайла эге өөредилгелиг болурунун хоойлузу долузу-биле күүсетинин чоруп эгелээ. Ам бо үеде школа назылы бичи уруглар бүгүдөзи школаже хаара тутунган. Моон мурунда чылдарда школага өөренип тур-

ган уруглар бижикти билбес чорукту уузтаарынын бөлгүмүндө өөренип турар. Оларнын муң-муну чүгле эге курстарын дооскан эвес, олар бодунун өөредилгезин белик дендедиг курстарда азы кезээки школарда уламчылап өөренип турар.

Сөөлгү чылдарда Тиранада, Блорада, Корчала, Дурресада болгаш Албаниянын өске-даа хоорайларында 14 пионер бажындарын тудуп тургускан. Бичи уруглар манаа чүгле культурулу-биле дыштанган, хостуг үе-шагын эртирин турар эвес, ол мышкаш ажыктыг күш-ажылчы чаңчыла өөренип турарлар. Чурттуң яны-бүрү районнарында уруглар шөлдерин, физкультура черлерин, ийи чүс ажыг уруглар садтарын болгаш улустун хосталгычы дайыннын үезинде өлген, фашизмге удур демиселчилерин уругларын кижизидип турар 11 уруглар бажындарын тудуп тургускан.

Албаниянын келир үениң салгакчылары — социализмин тургузуп турар үеде чурттап турар канчаар-даа аажок аас-кежиктиглер болгаш бодунун чырыктыгы келир үезинге бажы-биле бүзүрөп турарлар. (СЭТА).

Болгарияда уругларнын кадыкшылынын камгалалы

СОФИЯ. Уругларнын кадыкшылынын дугайында улус эрге-чагыргазынын сагыш-салышкыны — деп чүүлдү Болгариянын «Отечествен фронт» солун парлаан. Ында бижип турары болза, моон мурунда, улустун эрге-чагыргазы тургустунарынын мурунда, Болгария бичи уругларнын өлүр талазы-биле делегейде база бирги чергенин чуртту турган. Ынчаарда чуртта эмнелге черлеринге чүгле үш уруглар аары эмнээр салгып турган. База чүгле чеди хоорайларга уруглар аарынын талазы-биле тускай эртемниг эмчилер турган. Көдээ суурларга эмчи дузалачыны мырынай көргүстүнемей турган. Болгарияга ынчаарда чүгле алды суурларга божуур бажынар турган.

Улус эрге-чагыргазы уругларга болгаш иелерге халас эмчи дузалачыны хандырып берген. Бүгүле округтарда эмнелгелер черинде, база ол ышкаш суурларда, хоорай-

ларда эмнелгелерде уруглар эмнээр салгырлар тургустунган. Божуур бажындарын саны 20 катап көвүдөөн, а ында орундарын саны 25 катап өскөн. Хоорайлар бүртүзүндө болгаш хей-хей суурларда уруглар аялыери тургустунган. Ясылерде туруп турар уругларнын саны 6 чыл дүгүзүндө 20 катап көвүдөөн. Уругларнын болгаш херэженнер консултацияларынын саны үш ажыг катап көвүдөөн.

Республикада уругларнын кадыкшылы чыл бүрү экижип турар. Уругларнын өлүр чоруп кончуг кудулаан, а өзүлде төрүлгези канчаар-даа аажок улгаткан. Чурттакчыларнын өзүлгези сөөлгү чылдарда 50 ажыг хуу ажып турар.

Солунун ол чүүлүнүн төнчүзүндө медетелген турары болза, Совет Эвилелинин кадык камгалалынын талазы-биле дүржүлгезин Болгарияда калбаа-биле ажыглап турар. (СЭТА).

Румыниянын ажилчы чоннары чартык чыл планын хуусаа бетинде күүседип турар

БУХАРЕСТ. Чылдын баштайгы чартык чыл планын июнь 15-те күүседип деп хүлээлге алган «август 23» аттыг Бухарестинин аар машина туудушкунунун ажилчынарынын эгелекчи савалын Румыниянын бүдүрүлгелеринин хей кезөөнүн коллективтери деткип турар. Май 26-да Румишкыинин металлургия комбинатынын тускай кан чехиниң ажилчынары алды ай планын дооскап, ам июнь айның продукциянын үдүрүп турар. Кан эзилдирикчизи Марбон Бува онаалгадан ажыр 54 тонна каны берген. Комбинаттын кан эзилдирикчилери үрей кылар чоруктун санын 12 хуу чин-

геткен болгаш дөрт ай иштинде күрүңгө 7 миллион лей (акша) камаап берген.

Доран Арину суурнуң ыш дилер заводунун коллективтери чартык чыл планын дооскап, Бухарестинин «Вулкан» заводунун кочал чехиния коллективтери июль айның ажилын кылып турар. Сталин хоорайда «Совремтрактор» заводтун Бухарестиде «Динамо» заводтун болгаш чурттуң өске-даа хей бүдүрүлгелеринин ажилчынары чартык чыл планын хуусаа бетинде күүседип дээш чедишкенин демисежип турар. (СЭТА).